

Titel: Samtale imellem Kaffekanden og Thepotten samt Kammerpotten. Skrevet i Fryse-Maaneden.

Citation: "Samtale imellem Kaffekanden og Thepotten samt Kammerpotten. Skrevet i Fryse-Maaneden.", i *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 15*, Borups Efterl., s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-1_015-shoot-workid1_015_010.pdf (tilgået 17. maj 2024)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 15

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Samtale imellem Kaffekanden og Thepotten samt Kammerpotten.

Skrevet i Fryse-Maaneden. Khavn, trykt og
findes til Kiøbs hos Borups Efterl. boende i store
Helliggeist-Strædet.

2

Disse Blade tilskrives ydmygst alle Kaffe-Elskere

af

Kammerpotten.

3

Kaffekanden.

Jeg troer, den lumpne Kammerpotte vil snakke med. Nu maa jeg ret ærgre mig. Saadan en gemeen tør knye i vort Selskab!

Kammerpotten.

Ja! I maa nok mælde jer, I, som er til slet ingen Nytte i Verden, saa vel som jer Syster, Thepotten.

Hør, hvilken fræk og næsvis Sludder! Naar vi har den Ære hver Dag at fremstille os paa Bordet, dækket med udenlandske Kar og Duge iblant de fornemmeste Folk, saa

4

maa du pakke dig om Natten under Sengen, og om Dagen faaer du neppe Tilladelse, at være blant Folk; men man kaster dig hen i en Afkrog, paa det Sted i Huset, som er mindst agtet.

Kammerpotten.

Hvad bryder jeg mig om Folkes Foragt? Det har længe været Mode iblant dem, at foragte det allernyttigste, og at sette Priis paa Narrerier og Skyggeverk. — Skoelemesteren her i Huset maa og sidde foraget i en Afkrog, naar man beviser Haarskiærerens og Dansemesterens al optænkelig Ære; den eene, fordi han lærer Børnene at trippe, og den anden, fordi han river dem i Hovedet. Vigtige Tienester! Skoelemesteren derimod, som skal danne deres Hierner og Hierter, har slet ingen Anseelse, hvis han ikke til al Lykke havde lært lidet Fransk og Musik, skulde han maaskee her i Huset neppe blive anset for et Menneske.

Kaffekanden.

Jeg maa ret lee over denne dumme Snak. — Er det ikke ved min Hielp, at

5

alle Folk, besynderlig Fruentimmeret, faaer Munden paa Gang og lære at tale, da de ellers stedse maatte være og forblive stumme? Din Tieneste derimod kunde hele Verden meget gerne undvære. At de bruge dig, skeer kun af Magelighed.

Kammerporten.

Ja vist er det ved eders Hielp, at Folk lære at tale, bagtale og forøde sig. — Madamen her i Huset skal have sin Kaffe tvende Gange om Dagen; men derfor maae Tienestefolkene saa tit gaae med en sulten Mave, og komme ofte bort uden Løn. - For nogen Tid siden, da hun vilde jage en af sine Piger bort, for at spare hendes Løn til Kaffe, men kunde paa ingen Maade finde Sag med hende, lukkede hun hendes Kiste op, stak sin Mands Skoespender i den, og derpaa joeg Pigen bort, uden Skudsmaal, som en Tyv. See disse ere de Slags

Herligheder, som I bevise det menneskelige Kiøn!

Kaffekanden.

Naar Folk endelig vil ødelægges, behøve de just ikke mig, der ere Maskerader, O-

6

pera, Comoedier, Spilleborde, Viinkieldere, Brændeviinhuse, og tusinde ødeleggende og fortærende Ting, som vilde blive alt for vidløftige at opregne.

Kammerpotten.

Maskerade er nyttig; thi den er et Sindbillede paa Menneskets tabte Lighed, som det ved sit Fald har mistet. Comoedie er nyttig; thi den lærer Mennesket at speile sig i sig selv. Opera er nyttig for Musikkens Skyld, som aldrig nogen har lastet, undtagen Menneske-Hadere. Spillebordene ere nyttige; thi saa længe man spiller, bagtaler man ingen, og Spil er et Sindbillede paa Lykkens Ustadighed. — Viinkieldere og Brændeviinhuse opmuntre andres Aande med deres Aande, og man bliver klog hos dem, ved den megen forskiellig Snak, der høres; thi paa saadanne Steder komme vittige, forsøgte og hule Brødre.

Kaffekanden til Thepotten.

Tal nu du Syster, jeg faaer ret Hiertelig ondt af den gemene og frække Snak; thi i de Selskaber, hvor jeg er, tales altid i de

7

fineste Modens Toner, saa at et pøbelagtigt Ord kunde skaffe mig en Svindsoet paa Halsen, hvilket var høyst skadelig, saa vel for min egen Sundhed, som for Selskabets Skyld, der ved min Indkrympning kom til at lide alt for megen Skade.

Thepotten.

Intet er lettere, end at overbevise den taabelige Kammerpotte om dens Naragtighed; men det er alt for urimeligt, at skiendes med sine Undermand — dog jeg vil lade som jeg taler for mig selv. — Nyttigere Væsener end vi to, ere der ikke i Verden, det er alle bekiendt. Ved Kaffebordet gjør jeg den Tieneste, at jeg ophidser, eller rettere sagt stiller Blodets Bevægelse, som ellers let kunde blive for stille, eller for brusende. Og i de Huse, hvor ingen Kaffe er, agerer jeg selv Kaffekande, og naar man da drikker et Glas Brændeviin (jeg vilde have sagt Liqveur) paa sidste Kop, blive Folk lige saa muntre, virksomme og veltalende, som naar I selv i egen Person har tient dem.

8

Kammerpotten.

Der kommer mine Ord igien. Nu ere jo Brændevinsmændene nyttige?

Thepotten.

Det er og det eeneste sande Ord, som du i al din Dumhed har sagt.

Kaffekanden.

Og jeg siger nei! Hverken det ene, eller det andet er sandt. Alle Brændevinsbrændere burde afskaffes; saa fik fattige Folk mere i Maven, og beholdt maaskee deres Forstand. En Pægel koster 4 a 5 Sk.; dermed begynde fattige Folk, saasart de lukke Øynene op. Det er Moden, en lang Vane og følgelig en Nødvendighed. Middagen kommer: de selv og Børnene skrige om Mad; men Brændeviins Pengene ere borte og nu grædes; men forgiæves, for det tørre Brød. Naar hundrede Mennesker gjøre sig ulykkelige, bliver maaskee Regningen denne:

Hundrede Ulykkelige deraf:

10) Stiaalet, for at fylde sig med Brændeviin.

9

20) Fornærmet deres Neste, for at være ved Spillebordet.

30) Skuffet, for at sidde hos Viintapperen.

10) Ulykkelige, for i Drukkenskab at have forløbet sig imod deres Øvrighed.

10) Ulykkelige, for i Overgivenhed af Drik at have søgt Klammerie, slaget andre fordervet, eller og selv faaet Helsoet. 19) Ulykkelige, for lige frem at have dræbt sig selv ved Fylderie. Saaledes gik det N. W. — Han sad paa en Vinkielder, og raslede saa lange, til man lod hente en Vogn. Han kom levende i Vognen, men da man vilde tage mod ham i hans Huus; sad Herren død i Kareten. Med andre skeer det paa en mere fin og langsom Maade. De faae kun Vattersoet, Hypokondrie, Podagra (mest af hede Vine) Kiragra, baade i Henseende til sig selv og andre.

Lad nu Maskerade, Comoedie, Opera, længe nok være nyttige, saa er beviist, at Spille- Viin- og Brændeviins-Huse, allene gjøre 99 ulykkelige af hvert Hundrede, og, naar en bliver ulykkelig ved sit onde Blod,

10

og en ugudelig Opdragelse, saa blive 99ve elendige ved Spil og overdreven Drik.

Kammerpotten.

Det kalder jeg at væve af Kaffee: kan I være saa meget efter Grumset, da er det ingen Under, at Folk blive saa veltalende, som reent udtømme Eder et par Gange. — Men at jeg ikke skal prate saa meget, som Madamen, da vil jeg kun sige Jer følgende: — Misbrug ophæve og aldrig kan og bør ophæve Tingens rette Brug. — Mange gaae i Kirke, for der at søge Kierester, og jeg har hørt sige, at nogle klavre op imellem Prædiken (maaskee og under Prædiken) paa Pulpituret, for siden at krybe paa et andet Sted.

Skulde man derfor sløyfe alle Kirker? — Kongernes beste Love blive beskuffede; skulde et Land derfor ingen Love have? Guddommens Skrifter blive fordreiede og brugte til Laster; skulde da disse opbrændes? — Hvad Baand da mere paa det menneskelige Kiøn, hvad Bolverk mod Lasterne, hvad Opmuntring til Dyden! — I eders Tanker torde jeg vel ikke engang

11

snakke om saa høye Ting; men veed I, hvad vor Skolemester har sagt, at hele Naturen og alle dens Dele vare lige rene og urene for dens Ophøv, og at det var kun Menneskenes Narrerie, eller Sandsers Skrøbelighed, som har gjort Forskiel imellem Rent og Urent. — Saaledes kalde Folk mig ureen, fordi jeg tilbagebringer til deres Næser deres egen Raadenhed og Stank af Drukkenskab og Fylderie. Men er dette ikke en Virkning af deres Organer og det Materielle? Den, som nu har ingen af Delene agter mig lige saa reen, som det hele øvrige af Naturen, thi han selv sagde Bliv om det Alt, og han kunde ikke sette noget ureent i den hele Natur.

Thepotten.

Tys! tys! lad og andre snakke med: I laste Systems sindrige Tale og snakke selv hen i Veiret, som varer hele Qvarteer, uden at nogen kan faae et Ord indført. Eders hele Snak smager af slet intet men lugter ilde. — Det er Skolemester-Væv. (I sige det endelig selv). Hvad kan min Syster og jeg have at bestille med Folkes Laster! Disse Laster og det men-

12

neskelige Kiøn ere nesten lige gamle. Før enten Kaffee, eller Thee flyttede til Kiøbenhavn, sagde Politie-Mesteren og Dommeren: jeg kan ikke tage mod denne Foræring, det er mod min Samvittighed; Een Dommer bør ikke tage mod Skienk og Gave — Far vel! — Ja! I kan tale et Ord med min Kone — Konen var hverken Dommer, eller Politie-Mester — Hun tog det tilbudne, og Herren havde en reen Samvittighed.

Kaffekanden.

Ja, min Syster! der skal have været en Professor Theologiæ, som selv ingen Stik-Penge tog for Attestas; men han havde en Søn, som under Haanden sagde Studenterne, hvad Spørgsmaal han vilde give — Saaledes fik deres Hellighed dobbelt Fordeel; Sønnen den ene for sin Underviisning, og Faderen den anden for sin naadige Føyelighed, og dog havde ingen af dem handlet mod deres Samvittighed — Studenten (jeg mener Professorens Søn) føyede en Ven; Professoren vilde ikke gjøre sin Søn imod. Lutter naturlig Billighed, christelig,

13

selskabelig, sønlig og faderlig Kierlighed — Fire vigtige Toner for det menneskelige Kiøn! Elskværdige Baand. — Vel kan man sige, at de tage Penge for deres Artighed; men hvem kiender nu nogen Fordeel? Det er og umueligt. Intet Menneske vil gaae et Fied omsonst, hvorfor skulde en Professor og hans Søn da tillige arbeide for intet. Det er vel sandt, at den første faaer Kongens Løn; men denne nyde jo ogsaa Sorenskrivere, Laugmænd, Dommere, Politie- og Borgemestere, Forvaltere, og flere andre, og endda skal nogle af dem, før

du, min Syster og jeg kom til Byen, have forstaaet den Konst, at forbedre Kongens Kasse.

Kammerpotten.

I maae dog tilstaae begge toe, at jeg er til større Nytte i Verden, end I, og derfor burde Kaffekanden ikke strax have begegnet mig med saadan Haandhed og

Foragt. I maae dog vel bekiende, Verden kan undvære eders Tieneste. Den har jo levet eder foruden i mange hundrede Aar, og man veed jo, at I ikke endnu har væ-

14

ret hundrede Aar i Europa. Jeg derimod har været til saa længe det menneskelige Kiøn har været slebet og boet i Huse.

Thepotten.

Hvad bryde vi os om de dumme Europæer, som kalde sig de klogeste Folk paa Jorden, og har dog været de sidste, der har lært noget i Verden. — Da alle Europæerne endnu løbe nøgne omkring i Skovene, undtagen Italienerne, som boede i Straa-Hytter, og vare vilde Folk; da var jeg allerede i Ære og Anseelse hos det ældste og klogeste Folk paa Jorden, hos en Nation, som har dannet sig selv.

Kaffekanden.

Jeg kan just ikke rose mig af Ælde. — Det er jo ikke heller den Sag, vi har at handle om. Kammerpotten roser sig af Ælde; men hvortil nytter en gammel Foragt? — Er det ikke bedre, at være ung og æret, end gammel og forag-

15

tet? Ung og lykkelig, end gammel og elendig? Tilmed kan jo Folk kaste dens Fordring paa Gaderne og i Gaardene, saa at jeg ikke begriber, hvorfor Kammerpotten gjør sig saa umistelig.

Kammerpotten.

Jo! Det var et artig Syn, at see Gaderne fulde af Damer ved dette Optog! — I skulde være en Fornem, og I snakker som I nys var kommen fra Nyebyer.

Thepotten.

Ei! min Syster! klamres dog ikke med den gemene Ting! Men see! nu faaer hun noget andet at bestille, og jeg med. — Kaffebordet stal strax vækkes. — Der ere allerede kommen nogle Fremmede; men de kan aldeles ikke tale, førend hun faaer betient dem.

16

Tys! Tys! de Fremmede gik, og Kaffekanden, stolt af sin Ære, opblæst af sin nye Seier, begyndte saaledes:

Kaffekanden.

Saa du nu din gemene Kammerpotte, hvorledes jeg fløy omkring iblant de artigste Damer og største, saa kaldede, Herrer i Landet; imedens du stoed og krøb sammen i en Krog, som en anden Tigger. Selv min Syster, Thepotten blev denne Gang foragtet og udelukt af det høye Selskab.

Kammerpotten.

Ja, I maa nok mælde jer, med jer Slidder-Sladder. Hvem stoed og krøb sammen i en Afkrog! Da I havde fløyet om paa Bordet, som en almindelig Opvarterske, blev jeg siden berørt af de smukkeste Damers hvideste

17

Hænder, for hvilke at kysse de prægtigste Herrer skulle have vovet Liv og Blod, og anbragt til de Steder, for hvilke at lugte til, den deiligste Vildbasse skulle have opofret Liv og Ære.

NB. Thepotten fortørnedes og over Kaffekandens Tale, hvorved hun holdt sig fornærmet, og da hun derfor siden (som pleier at skee) slog sig til Kammerpottens Partie, begyndte at tale saaledes:

Kammerpotten har i Sandhed Ret. Madame Kaffekande bilder sig for meget ind, og vilde vel tilsidst see hele Verden over Skuldrene, eller Tuden. — I var allene i det høye Selskab, siger I; men det er jo Usandfærdighed. En Kiedel reent Vand gjorde eders Selskab. Man tog mig denne Gang ikke med i Lauget, det er sandt; men

det var virkelig af en forfløyen nye gal Mode, og sandt at sige, saa styttede jeg ikke meget om, at være

18

i saadant Selskab; thi det var et af de latterligste i Verden. Her sad Frue von Sprækkefuld, som aabenbarede alle skiulte Hemmeligheder, og ikke engang kunde, eller turde tie med sig selv; men temmelig tydelig forklarede, at Marquis d'O var hendes Mand behjelpelig: Frue Glubsk, som med Magt vilde være Amazoninde, og, for i sine Tanker at ligne tappre og behiortede Mandfolk antog Miner, Væsen, Tale, Opførsel og Geberder, som en af Fisker Damerne ved Stranden; Frue Pæn, som for at forestille Afholdenhed, loed som hun daanede, naar mannævnedes det Ord: Muus, og besvimedes hver Gang, hun hørte de Ord: Blod, Kaarde, Krig, dræbt Høne, slagtet Faaer, fangen Rotte, tampet Matros. Kavelerne i dette Selskab vare lige saa ypperlige. — Der sad Hr. Wrink, som uagtet sit Hare-Hierte, gjorde Miner som en Besat, og fortalte med tusinde Ceder, at han havde kastet 8 ud af Vinduerne, knækket Halsen paa andre 8, jaget 50 Officers ud af et Biliard-Huus, allene med at løfte

19

Køen, og i egen Person, uden al Hielp, ofte indtaget hele Fæstninger — Grev-Venus Nar, som uagtet sit Misse Ansigt, sine sure Øyne, sin udtærede Krop, sine tilsatte Legge, pralede hele Folianter om sin Elskovs Seiervindinger, og paastoed, at ingen Dame kunde modstaae hans forliebte Øyekast: han foreviste endog en rødbruun falsk Tegne Bog, hvori han havde opskrevet den Seier, som han havde faaet over nogle hundrede Koner og Piger, hvilke den Æreskiender aldrig havde seet: Marquis de Snaksomhed, som, uagtet allene saae og kiendte nogle Tienere paa Slottet, dog svor og bandede med de nyeste Franske Eder, at han talte tit med Kongen under fire Øyen: (om man kan troe det) at Dronningen sidste Gang klappede ham paa Kinden, og sagde: Monsieur le Marquis, vous êtes un parfait Cavallier, at alle Prinsesserne neiede sig for ham, saasart de faae ham.

20

Jeg vil ikke tale om alle de andre Narre. — Nok er det, de have ingen Ære af, at have bivaanet dette Selskab. Kaffekanden.

Vil I, min Syster, nu og være mig imod? Naa! det maa jeg bekiende. Jeg nødes da vel til at tie. Men, før jeg tier vil jeg dog sige et Par sande Ord. Man anseer ikke Folk efter Ord og Dale, efter Opførsel og Geberder, men efter Klæder, Rang, Familie, Midler og Karakterer; og, naar saa er, maa I tilstaae mig, at Selskabet var meget net, høyt og anseligt. Tilmed, Madame Thepotte! kan I aldrig sette eder i Ligning med mig. I gaaer alt for tit i gemene Selskaber.

Ja! I maa melde jer med gemene Selskaber. — Hvor ofte vandrer I ikke

21

i de Nye-Boder, hvor man fra øverst til nederst besmører eder med Sirup- og kaster eder oven i Kiøbet gemeent Finkel. lokum i Hovedet?

O! hvor jeg maa ærgre mig, troer, jeg besvimer!

Kammerpotten.

Kan I besvime, som selv befaler de Sorter, der hielpe for alle Slags Sygdomme, i sær for Qualme og Besvimelser? En Dame hørte engang, at hendes Herre var dræbt i et Feldt-Slag. Hun viste sig derover overmaade bedrøvet, fortvivlede, rev Haaret af sig, og vilde have myrdet sig selv. I det samme husker hun til al Lykke paa eder. Neppe havde hun drukket den første Kop Kaffee, før al hendes Sorg med et forsvandt. Hendes Ansigt klarede op igien,

22

Øynene tørredes, og hun blev ganske munter. Ved den anden Kop fik hun Vittighed, og betænkte sig paa en nye Mand, ved den tredie begyndte hun alt at skrive Kierligheds-Breve, hvori hun af alle Kræfter friede til Grever, Baroner, Kammerherrer; — ja endog til Gergeanter og Tienere.

Kaffekanden.

See! hvor denne Sladdertaske kan give Gloser! hvem kan vel staae for hendes hvasse Tunge? Jeg vil frafalde og forsværge nogensinde at tale med gemene Folk mere; thi det gaaer efter Ordsproget:

Hoc scio pro certo, qvoties Cum stercore certo Aut vinco, aut vincor

Semper ego maculor.

23

Det er udlagt:

Jo mere man rører ved Skarn, jo mere lugter det.

Kammerpotten.

Saa sige alle Dosmere, naar de ikke længere kan forsvare sig.

24